

*LO Excellent
in bovenbouw VO;
excellente docenten voor
excellerende leerlingen?*

Jim Lo-A-Njoe (HIS), email: j.s.r.lo-a-njoe@pl.hanze.nl

Ger van Mossel (SLO), email: g.vanmossel@slo.nl

slo

**Hanzehogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences

Programma workshop

slo

- Onderzoek 'LO in bovenbouw VO'
- Theoretisch kader: SDT / motivatie van leerlingen
- Kenmerken van een excellente leraar LO?
- 'LO Excellent in bovenbouw VO'
  - Jouw talent
  - LO Extra
  - LO Exclusief

<http://bewegingsonderwijs.slo.nl/voortgezet/tweedefase/publicaties/>

Trendanalyse 'LO in bovenbouw VO'

(Brouwer, Houthoff, Van Mossel, 2012)

Aanleiding

- Windstilte rond LO in de bovenbouw (vmbo en havo/vwo)
- Wel aandacht voor LO2 en BSM

slo Gefaseerd onderzoek

1. Interview collega's
2. Twee panelgesprekken
3. Webenquête
  - alle VO scholen met bovenbouw aangespreven
  - respons van 271 scholen
4. Expertmeeting

SLO-docentennetwerk 'Vernieuwing programma LO 2^e fase havo/vwo'

→ LO Excellent

Trendanalyse 'LO in bovenbouw VO'

1. Inleiding
2. Kenmerken van respondenten
3. Aantal en duur van lessen
4. Programma
5. Didactiek
6. Doelstellingen
7. Evaluatie en beoordeling
8. Successen, tekortkomingen en verbeterpunten
9. Conclusies

slo

Grijze kaders met opbrengsten van het docentennetwerk

Voorbeeld tabel 12: Programma

Het programma LO in de bovenbouw...	Ja %	Deels %	Nee %
Is gebaseerd op het nieuwe examenprogramma LO			
Feitelijke situatie nu	27	59	13
Gewenste situatie	54	42	4
Wordt in overleg met de leerlingen bepaald			
Feitelijke situatie nu	2	35	63
Gewenste situatie	6	63	31
Is erg gevarieerd			
Feitelijke situatie nu	58	42	0
Gewenste situatie	90	9	0
Bevat onderdelen die in de onderbouw niet aan bod zijn geweest			
Feitelijke situatie nu	55	38	7
Gewenste situatie	68	28	4
Is sterk verdiepend op een beperkt aantal onderdelen			
Feitelijke situatie nu	22	58	20
Gewenste situatie	54	42	4
Bevat veel keuzemogelijkheden voor leerlingen			
Feitelijke situatie nu	29	44	26
Gewenste situatie	56	41	3

slo

Conclusies trendanalyse 'LO in bovenbouw VO'

- Het programma is tamelijk standaard (traditioneel)
- Docenten zijn deels wel tevreden
- Docenten willen van alles wat meer

slo

Onderzoeksrapport [LO in bovenbouw VO](#)
Artikel [Trendanalyse LO in bovenbouw vo](#)
[Facts & figures](#)

Aanbevelingen expertmeeting

- Leerlingen meer betrekken bij inhoud, werkwijze en evaluatie
- Leerlingen meer motiveren om te leren, zichzelf te verbeteren
- Uitdagen van álle leerlingen om in (keuze)onderdelen te 'excelleren', onderdelen waarmee ze affiniteit hebben

slo

Theoretisch kader Self-determination Theory (SDT)

- Algemene motivatie theorie die menselijk handelen probeert te verklaren (Deci & Ryan, 2000)

slo

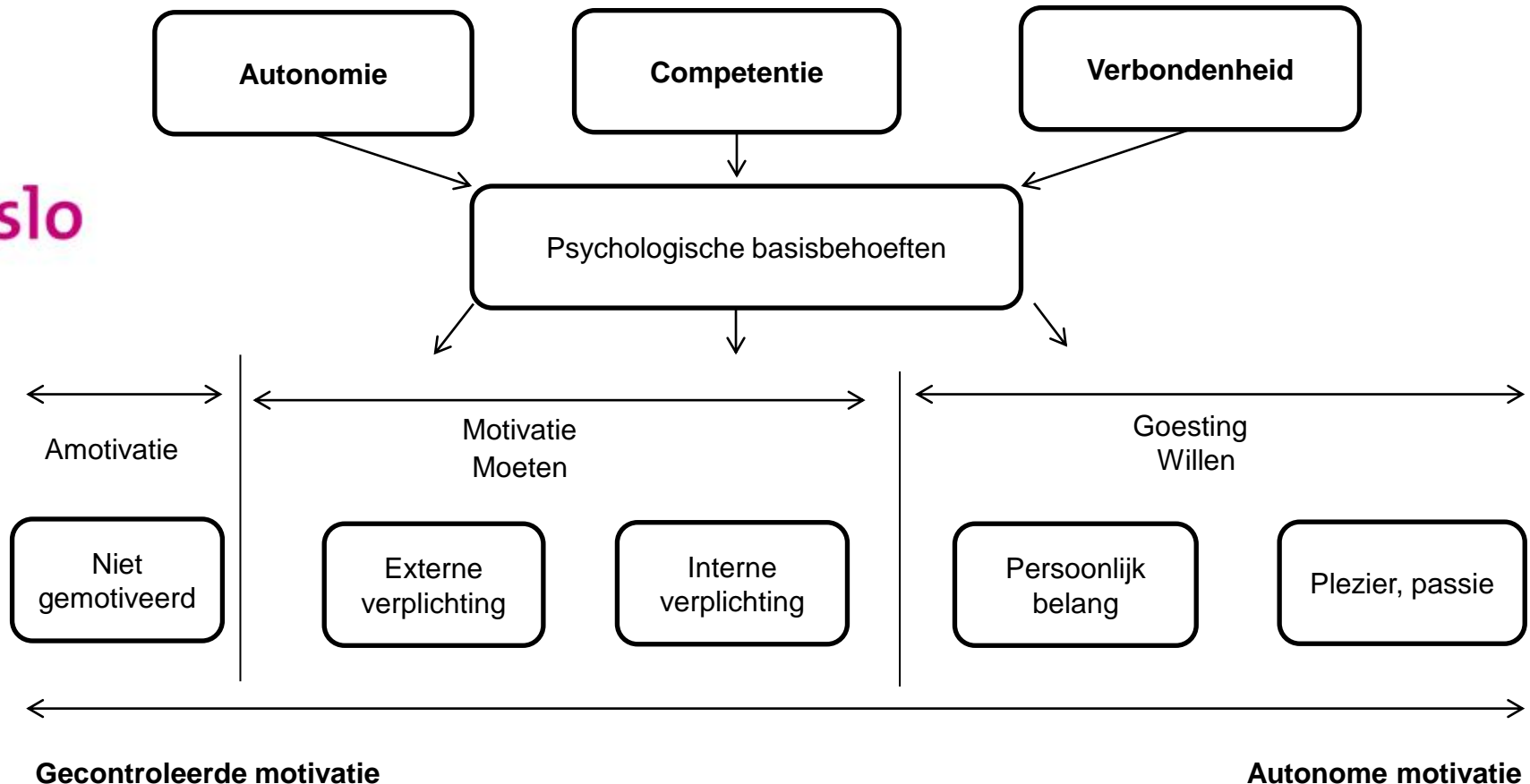
- Uitgangspunt, elk mens heeft 3 basisbehoeften:
  - behoefte aan autonomie
  - behoefte aan zich competent voelen
  - behoefte aan verbondenheid met een groep / individu

Self Determination Theory (SDT)

(Ryan & Deci, 2007)

slo

Basisbehoeften van leerlingen: wat kan de docent hieraan bijdragen?

slo

Autonomie-ondersteunend

Controlerende of dwingende taal vermijden
Zinnvolle uitleg / rationale weergeven
Empathie
Luisteren
Keuze aanbieden
Vragen stellen over interesses
en problemen
Onvoorwaardelijk aanmoedigen

Behoeftte aan autonomie

Leerlingen ervaren een keuze en
vrijheid in het nastreven van
doelstellingen

Competentie-ondersteund

Duidelijke instructie
Duidelijke verwachtingen
Realistische en uitdagende
doelstellingen
Tips en werkpunten geven
Positieve feedback geven

Behoeftte aan competentie

Leerlingen begrijpen hoe ze de
vooropgestelde doelen kunnen
bereiken en voelen zich in staat
hiervoor vereiste gedrag
hiervoor te stellen

Positieve waardering LO
Inzet en engagement tijdens LO
Toename activiteitsniveau

- tijdens LO
- buiten LO
- in de toekomst

Verbondenheid-bevorderend

Interesse tonen
Empathische en respectvolle
omgang
Luisteren en vragen stellen
Responsiviteit

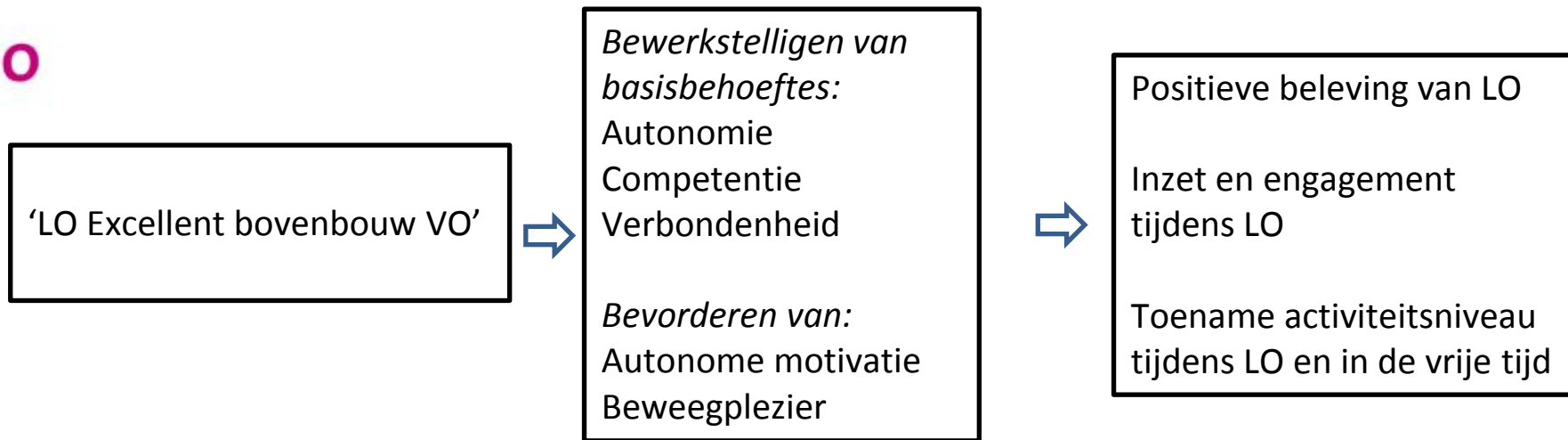
Behoeftte aan verbondenheid

Leerlingen hebben het gevoel
gerespecteerd en aanvaard te
worden door de leerkracht en
medeleerlingen

LO Excellent bovenbouw VO

slo

Artikel [LO Excellent in bovenbouw vo](#)

Artikel [Het beste uit jezelf halen](#)

Gezocht(?): excellente docenten!

- Zijn er om het voorgaande (LO Excellent) te bereiken, **excellente docenten LO** nodig?
  - LO-docent met een bredere focus (binnen en buiten de school)
  - Bredere taakopvatting (naast docent ook regelaar, sportloopbaancoach, sportmakelaar/onderhandelaar, etc.)
- Zo ja: -> **sportprofessional**
- Wat is dan typerend voor een *excellente sportprofessionals*?
- Onderzoek **profiel excellente sportprofessional** (Lo-A-Njoe, et al. 2012)

slo

Onderzoek kenmerken excellente sportprofessional

- **Doelstelling:**

het ontwikkelen en het valideren van een profiel voor excellente sportprofessionals dat gebruikt kan worden bij de verdere ontwikkeling van het excellentieonderwijs binnen de Nederlandse sportopleidingen op bachelor niveau.

- Gebruik maken van de kennis en ervaring van professionals in de beroepspraktijk.
- Bijdrage leveren aan de beantwoording van de vraag in hoeverre er een domein overstijgend, generiek hbo profiel is te onderscheiden voor professionele excellentie.

slo

- **Centrale onderzoeksvraag:**

Wat is volgens professionals en experts, het competentieprofiel van de excellente sportprofessional?

Profiel volgens professionals en leidinggevenden

slo

Competentie domeinen:	Onderliggende gedragsaspecten:
Initiatief tonen	<p>Creëert en benut kansen</p> <p>Handelt proactief en neemt daardoor, waar nodig, het initiatief</p> <p>Handelt op eigen initiatief, ook buiten de vaste taakomschrijving</p> <p>Schat risico's in en durft op basis daarvan risico's te nemen, ook buiten de heersende kaders van de beroepsgroep</p>
Kwaliteitsverbetering nastreven	<p>Deelt verworven kennis en inzichten met anderen</p> <p>Doorgrondt professionele vraagstukken op metaniveau en handelt hiernaar</p> <p>Handelt resultaatgericht</p> <p>Legt dwarsverbanden tussen kennisgebieden en vertaalt deze naar de praktijk</p> <p>Toont een onderzoekende en innovatieve grondhouding</p>
Motiveren van anderen	<p>Schept de juiste voorwaarden waardoor anderen hun kwaliteiten kunnen ontwikkelen en kunnen presteren</p> <p>Stimuleert en overtuigt anderen</p>
Verbindingen leggen	<p>Herkent en waardeert kwaliteiten van anderen</p> <p>Toont een visie die breder is en verder reikt dan het eigen vakgebied</p> <p>Toont effectief organiserend vermogen in complexe situaties en onder tijdsdruk</p> <p>Toont empathie en betrokkenheid naar anderen</p>
Zelfkennis tonen	<p>Is kritisch ten aanzien van eigen kennis en handelen</p> <p>Reflecteert voortdurend op de eigen koers</p> <p>Streeft persoonlijke en professionele ontwikkeling na</p>

LO Excellent in praktijk

- **Jouw Talent**
  - Artikel [Sg de Meergronden](#) (Almere)
  - Filmpjes leerlingen
    - [Hink-stap-sprong](#)
    - [Videoclip Dans](#)
    - [Boksen](#)
- **LO Extra**
  - Artikel [Vlietland College](#) (Leiden)
  - Artikel [Thomas a Kempis](#) (Zwolle)
- **LO Exclusief**
  - Artikel [Dr. Nassau College](#) (Assen)

slo

Work

Ontwikkel een leerplan LO Excellent in bovenbouw vo
Kies voor één van de varianten:

- Jouw talent
- LO Extra
- LO Exclusief

slo

Verwerk het leerplanaspect: “docentrollen” (wat vraagt dit van jou?)
Verwerk nog enkele andere leerplanaspecten

Gebruik als theoretisch kader:

- SDT-theorie
- Profiel excellente sportprofessional

LO Excellent op jouw school?

slo

Leerplanaspecten

slo

Leerplanaspect	Kernvraag
basisvisie	Waartoe leren zij?
leerdoelen	Waarheen leren zij?
leerinhouden	Wat leren zij?
leeractiviteiten	Hoe leren zij?
docentrollen	Hoe is de rol van de leraar bij hun leren?
bronnen en materialen	Waarmee leren zij?
groeperingsvormen	Met wie leren zij?
tijd	Wanneer leren zij?
leeromgeving	Waar leren zij?
toetsing	Hoe wordt hun leren getoetst?

Interesse in netwerk LO Excellent in
bovenbouw vo?

slo

Vier bijeenkomsten per jaar in Zwolle

Woensdag 17.00 – 20.00 uur

email: g.vanmossel@slo.nl

Referenties; LO Excellent

- Aelterman, N., Vanstenkiste, M., Berghe, L. van den, Meyer, J. de, Cardon, G. & Haerens, G. (2011). *De rol van motivatie binnen de les lichamelijke opvoeding*. Gent: (ongepubliceerd hoofdstuk)
- Bosman, F. (2012). Excelleren in de praktijk. *Lichamelijke Opvoeding*, 101, (7), 24-26.
- Brouwer, B., Mossel, G. van & Houthoff, D. (2012). *LO in bovenbouw VO*. Enschede: SLO.
- Brouwer, B. & Mossel, G. (2012). Trendanalyse LO in bovenbouw VO. *Lichamelijke Opvoeding*, 101, (4), 48-50.
- Deci, E.L & Ryan R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behaviour*. New York: Plenum Press.
- Deci, E.L. & Ryan R.M. (2002). *Handbook of self-determination research*. Rochester: University of Rochester Press.
- Didden, C. (2012). Presteren is voor iedereen. *Lichamelijke Opvoeding*, 101, (6), 24-25.
- Haerens, L., Kirk, D., Cardon, G. De Bourdeaudhuij, L. & Vansteenkiste, M. (in druk). The quality and quantity of motivation for secondary school physical education and its relationship to the adoption of physically active lifestyle among university students.
- Massink, M. (2012). Het beste uit jezelf halen. *Lichamelijke Opvoeding*, 101, (6), 20-23.
- Mossel, G. van & Witsiers, D. (2012). LO Excellent in bovenbouw vo. *Lichamelijke Opvoeding*, 101, (4), 46-47.
- Ntoumanis, N & Standage, M. (2009). Motivation in physical education classes: a self determination theory perspective. *Theory and Research in Education*, 7, (2), 194-202.
- Peters, M. (2012). Excelleren in bovenbouw vo. *Lichamelijke Opvoeding*, 101, (11), 23-25.
- Ryan, R.M., Frederick, C.M., Lipes, D., Rubio, N., & Sheldon, K.M. (1997). Intrinsic motivation and exercise adherence. *International Journal of Sport Psychology*, 28, 335-354.
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Sheldon, K.M. & Deci, E.L. (2004). Motivating learning, performance, and persistence: the synergistic effects of intrinsic goal contents and autonomy-supportive contexts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, (2), 246.
- Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B. & Lens, W. (2007). Willen, moeten en structuur in de klas: over het stimuleren van een optimaal leerproces. *Begeleid zelfstandig leren*, 37 (16), 37-57.
- Vansteenkiste, M., Sierens, E., Soenens, B., Luyckx, K. & Lens, W. (2009). Motivational profiles from a self-determination theory perspective: The quality of motivation matters. *Journal of Educational Psychology*, 101, 671-688.

Referenties; profiel excellente sportprofessional

Delden, P.J. van (1992). *Professionals: kwaliteit van het beroep*. Amsterdam: Contact

Dreyfus, H. L. & Dreyfus, S. E. (1986) *Mind over Machine: the power of human intuition and expertise in the age of the computer*. Oxford: Basil Blackwell.

Ericsson, K. A., Charness, N., Hofmann, R. & Feltovich, P. (2006). *The Cambridge Handbook of Expertise and Expert Performance*. New York: Cambridge University Press.

Gagné, F. (2005). From gifts to talents: The DMGT as a developmental model. In R. J. Sternberg and J. E. Davidson (Eds.), *Conceptions of giftedness* (2nd ed.), (pp. 98-119). New York: Cambridge University Press.

Lo-A-Njoe, J.S.R. & Man, Y. (2012) *Excellente Collega's in beweging? Lichamelijke Opvoeding*, 101, (2), 40-43.

Renzulli, J. S. (1978). What Makes Giftedness? Reexamining a Definition. *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180-184, 261.

Sternberg, R. J. (2003). Giftedness according to the theory of successful Intelligence. In N. Colangelo & G. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education* (pp. 88-99). Boston MA: Allyn and Bacon.

Weggeman, M. (2003). Leren en kennisontwikkeling bij professionals. In F. Kwakman & B. Overduin (Red.), *Professionals & Professionele Ontwikkeling, over sturing en zelfsturing bij professionals* (31-50). Den Haag: Academic Service.

Weggeman, M. (2008) *Leidinggeven aan professionals? Niet doen! Over kenniswerkers, vakmanschap en innovatie*. Schiedam: Scriptum.